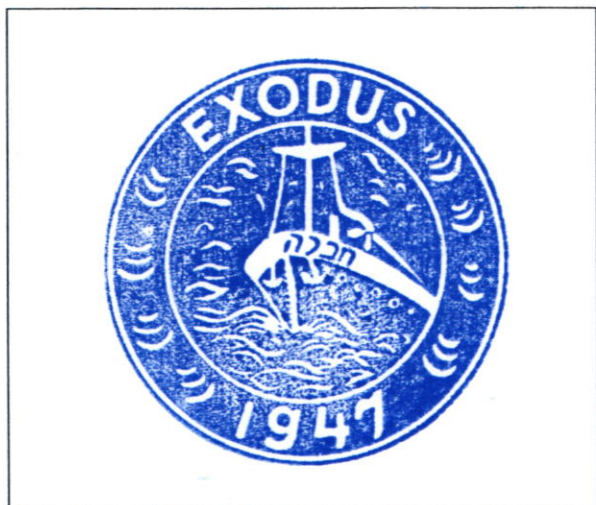


**In vreugde varen wij de haven binnen!**

**Afscheidsbundel Chevra Exodus '47  
1947-2012**



# Inhoudsopgave

Inleiding .....	2
רב החבל.....	3
Uit het archief .....	5
AfscheidsACE'tje .....	7
Bijdrage van sofeer Engelsma .....	8
Henk en Frits .....	11
Uit het archief .....	12
De invloed van Exodus .....	15
Uit het archief .....	17
Nawoord .....	21



## Inleiding

Sela,

Het einde van de woeste wateren die de Exodus de afgelopen 65 jaar heeft gevaren komt toch uiteindelijk nog in zicht. Het viel me op, wat een bijzondere Chevra de Chevra Exodus '47 toch geweest is. Een Chevra van theologen, die anders was dan de andere disputen. Een Chevra die betrokken was op Israël, met Hebreeuwse termen, tegen al het heersende Latinisme in. Een Chevra die een brief stuurde aan Hare Majesteit koningin Juliana, een Chevra die een bo(o)m plantte in Israël, een Chevra die andere disputen om de oren sloeg met Bijbelse termen. Een Chevra waar serieuze zaken zich vermengden met hilariteit en gelach, en misschien soms ook geweest.

Gewezen zal er zeker zijn, nu we langzaam het einde van Kampen naderen en daarmee ook van onze geliefde Chevra. Maar toch een geweest met trots in ons hart, dat de Chevra haar sporen na heeft mogen laten in het mooie Kampen.

In deze kleine bundel willen wij u als laatste Exodemieters door serieuze en minder serieuze dingen toch dat Exodus-gevoel nog eenmaal proberen te geven. Wij zijn u zeer dankbaar dat u allemaal wilden komen op onze reünie, en geven dit boekje als afscheid, als dank voor de prachtige geschiedenis die wij allen samen delen als Exodemieters. Wij hopen dat de Chevra en onze universiteit toch een speciaal plekje in uw 'lev' mogen bewaren.

Mij rest een laatste droeve, maar ook zeker dankbare en misschien toch ook vreugdevolle groet, waarmee wij vaarwel zeggen tegen het schip van de Chevra en deze zoals de ark van Noach achter ons laten, hoewel hij ons zover gebracht heeft.

Het is het einde der wilde vaarten, maar misschien ook het begin van iets nieuws.

Shalom,

Jake Schimmel  
Rav hagoveel Chevra Exodus '47



## רב החבל

### Over goede kapiteins en zinkende schepen

In het eerste hoofdstuk van het Bijbelboek Jona is een centrale rol weg gelegd voor de kapitein. In de haast om bij de bekende vis te komen leest men daar al snel overheen. Het verhaal is bekend en kan hier in hoofdlijnen worden weergegeven.

God (de Hebreeuwse tekst gebruikt steeds de Godsnaam JHWH) roept de profeet Jona op om naar Nineve te gaan en haar het oordeel over haar kwaad aan te zeggen. Jona weigert echter dienst en vlucht weg, de andere kant op. Hij gaat scheep in een schip dat hem naar Tarsis, een stad ver in het Westen, zal voeren. God houdt hem tegen door een storm op zee te veroorzaken. Het schip dreigt te vergaan, ondanks de inspanningen van de zeelieden. Dan komt de kapitein in actie. Hij zoekt Jona op.

In Jona 1:6 lezen we: “De kapitein kwam bij hem en zei tegen hem: ‘Hoe kunt u zo diep in slaap zijn! Sta op, roep uw god aan! Misschien zal die god aan ons denken, zodat wij niet vergaan!’”

Dat is alles wat we vernemen over deze zeeman, maar het zegt genoeg. Hij toont initiatief en inzicht. Om te beginnen heeft hij de tegenwoordigheid van geest om zich niet helemaal te laten meesleuren door de nood van dat moment. Hij verlaat het dek. Dat doet hij niet om zich lafhartig in veiligheid te stellen, zoals onlangs de kapitein van een gestrand cruiseschip. Hij gaat integendeel op onderzoek uit in het ruim. Ook daarin is hij overigens de genoemde kapitein van het reusachtige pleziervaartuig ten voorbeeld. Onze kapitein treft daar de profeet Jona in een diepe slaap. Hij maakt hem wakker. Zo voorkomt hij in ieder geval dat Jona kansloos ten onder zou gaan bij een eventuele schipbreuk. Veel belangrijker echter is de oproep van de kapitein: “Sta op en roep”. Dat zijn precies dezelfde woorden die God gebruikte om Jona te bewegen naar Nineve te gaan en daar zijn boodschap te brengen. Men zou kunnen zeggen dat God de kapitein gebruikt om zijn woorden te onderstrepen. De kapitein is zich daarvan niet bewust, maar Jona zal het ongetwijfeld hebben begrepen. Overigens zal hij pas na de derde keer dat hij die woorden hoort (in 3:1) gehoorzamen.

Intussen zorgt het voor het schip en zijn bemanning wel voor de gewenste ommekeer. Nu Jona er bij betrokken wordt, kan de oorzaak van het gevaar worden onderkend en wordt de dreiging uiteindelijk ook afgewend. Het schip is behouden. De kapitein heeft zijn werk goed gedaan.

We weten weinig over deze kapitein. We kennen zijn naam niet, alleen zijn functie. De term die in het Hebreeuws wordt gebruikt, רב החבל (*rav*)

*hachoveel*), betekent letterlijk “hoofd van de zeelieden”. We vinden die alleen hier vermeld in de Hebreeuwse Bijbel. Dat hoeft niet te verbazen. Israël kende nauwelijks zeevaart. Eén van de weinige andere Bijbelteksten over dit onderwerp is het fraaie lied over Tyrus in Ezechiël 27. Tyrus stond samen met Sidon bekend als een welvarende Phoenicische handelsstad. Het had zijn rijkdom vooral te danken aan de handel via zee. De profeet beschrijft de door hem aangekondigde ondergang van de stad als een schipbreuk. Hij gebruikt daarbij verschillende termen voor de mensen aan boord, met name het ook in Jona 1:6 gebruikte woord voor zeeman (החבל) komt er regelmatig in voor (Ez. 27: 8, 27, 28 en 29). Verder komen we het niet meer tegen in de Hebreeuwse Bijbel. In het lied van Ezechiël overkomt de zeelui wat hun collega’s in het verhaal van Jona bespaard is gebleven: “zij zinken weg in het hart van de zee” (Ez. 27:27).

Wat bij vergelijking van deze twee teksten opvalt is dat in Ezechiël 27 de kapitein ontbreekt. Zonder hun *rav* zijn zij reddeloos verloren. Dat geeft te denken.

Al eerder werd terloops verwezen naar de kapitein van het cruiseschip Costa Concordia dat op 13 januari 2012 op de rotsen liep voor de Italiaanse kust. Er is veel gespeculeerd over het optreden van de kapitein. Op het beslissende moment lijkt hij te hebben gefaald. Voor een zinkend schip is het kordate optreden van het “hoofd der zeelieden” van levensbelang. Wat dat precies inhoudt is niet bij voorbaat en in zijn algemeenheid te zeggen. De stuurman aan wal weten doorgaans niet veel meer te bedenken dan dat vrouwen en kinderen eerst van boord moeten en de kapitein het laatst. De ware kapitein zal met tegenwoordigheid van geest op het juiste moment creatief en doortastend zijn op een wijze die in elke situatie weer anders zal zijn.

Wat te denken van de *rav* van het illustere dispuut Exodus? Het schip dreigt te vergaan. Moet hij het laten gebeuren en slechts toezien dat er niemand ongezien mee ondergaat? Of is er wellicht in een uithoek van het ruim nog inspiratie te vinden? Moet hij wellicht afdalen en speuren in het verleden en wakker roepen wat daar ligt te slapen om een ommekeer te bewerkstelligen?

Kampen, 3 maart 2012

Prof. dr. K. Spronk

Hoogleraar Oude Testament aan de PThU